Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zamankbr.ru

ЗАМАН

Байрым кюн, 11 март, 2016 жыл №43 (19964)

ВРЕМЯ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Белгилеу

Владимир Путин бла тюбешиуде Вероника Скворцова Къабарты-Малкъарны игилик бла сагъыннганды

Россейни Президенти **Владимир Путин** 10 мартда **Вероника Скворцова** бла тюбешгеннинде, къыралны саулукъ сакълау министри къагъанакъланы бла аналаны араларында ёлгеннлени санын азайтыргъа къолдан келгенин айтып, аны артыкъда иги шартха санагъанды. Регионланы жарымындан асламында, 85-ден-44-нде, ол кёрюмдю Россейде орта ёлчемден да алашады.

Алай саулай дунияда окъуна игиге саналгъан кёрюмдюе да бардыла. Сёз ючюн, **Томск областьда -1,7, Тамбов эмда Тула областьлада -2,3, Къабарты-Малкъарда -2,9**. «**Аллай кёрюмдю бир заманда да болмагъанды**»,-деп чертгенди Вероника Скворцова.

Бусагъатда Нальчикде жангы Перинатал ара ишлене турады. Быйылны ахырына ол битеррикди. Анда салынырыкъ бийик технологиялы медицина

оборудование 500 граммдан аз артыкъ аурлукълары бла туугъан балачыкълагъа окъуна багъаргъа онг берликди.

Объектге оборудованияны бла бирге 1 миллиард 940 миллион сом къоратыллыкъды. Анда130 ундурукъ эмда бир сменнге 100 адамгъа къарарча консультация да боллукъду. Мында 600 специалист ишлерикди. Мекям битеу да 32 минг квадрат метрни тутады.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Парламент

Инвестицияланы кёбейтиуню жолларын излегендиле

КъМР-ни Парламентинде республиканы экономикасын бла социальный сферасын ышаннгылы айнытыу жаны бла комиссиясыны эмда Экономика, инвестицияла, предпринимательство жаны бла комитетни бирге бардырылгъан жыйылыуларында инвестиция инфраструктураны айнытыуну мадарлары сюзюлгенди.

Кенгешни ача, законла чыгъарыучу органны спикерини экинчиси **Натби Бозиев** РФ-ни Президенти Владимир Путин Федерал Жыйылыугъа Посланиясында энчи инвесторланы санын кёбейтирге, алагъа къырал болушлукъ этерге кереклисин айтханын эсгертгенди. Къабарты-Малкъарны оноучулары да бу жумушлагъа энчи эс бурадыла.

- Республикада уллу инвестиция проектлени тамамларгъа керекди. Ала уа экономиканы аягъы юсюне этерге, социальный сферада халны игилендиririге, жангы ишчи жерле къураргъа болушурукъдула. Къабарты-Малкъарны Парламенти предпринимательлеге налог льготала бериуню мадарларын излейдиле. Правительство уа жангы инфраструктура къурауну юсюнден сагъыш этерге тийишлиди.

Республикада битеу инженер эм коммунальный керекле салыннган майданла жокъну орунундадыла. Банкла да бу кемчиликни кетериуню магъаналылыгъын англап, бизнесменлеге кредитле бериуню системасын къурарла деп ышанабыз. Ала хар проектни да энчи тинтип, оноуларын алай чыгъарыргъа керекдиле,- дегенди ол.

Жыйылыуда КъМР-ни Парламентинде республиканы экономикасын бла социальный сферасын ышаннгылы айнытыу жаны бла комиссиясыны быптыр ишини эсеплери чыгъарылгъандыла. Ала бла депутатланы Экономика, инвестицияла эм предпринимательство жаны бла комитетни башчысы **Заур Апшев** шагъырей этгенди.

Аны айтханына кёре, комиссияны экономика политика жаны бла ишчи къауууну келечилери профильли комитетни эмда толтуруучу власть органланы къуллукъчулары бла бирге республиканы сатыу-алыу рынокланы ишлерин къурауну проблемаларын сюзгенди. Андан сора да, «Терекалмаз» заводну юлгюсюнде промышленный комплексни айнытыуну, тыш къыралладан келтирилген затланы республиканы предприятияларыны товарлары бла алышындырыуну мадарларына да къаралгъанды.

Социальный политика жаны бла ишчи къауум а жууаплы органла, профсоюзла, жамауатны келечилери бла бирге парламент тынгылаулада, «тёгерек столлары» кезиулеринде, профильли комитетни жыйылыуларында социальный магъаналы вопросланы тинтгенди. Ол санда дарманланы багъаларын тохташдыру, ипотека кредитле бла адамла чырмаусуз хайырланыра мадарла этиу, демография болумну игилендириу эм башхала. «КъМР-ни Правительствосуна, профильли министерстволаргъа, жууаплы ведомстволаргъа эсгертиуле этилгендиле. Ала къалай толтурулгъанларына контрольну къатыландырыргъа тийишлиди», - дегенди Апшев.

Кенгешде Комиссияны 2016 жылда ишини планы къабыл кёрюлгенди.

Инвестиция инфраструктураны айнытыуну мадарларыны юсюнден докладны КъМР-ни экономиканы айнытыу министрини орунбасары **Темиркан Баждугов** этгенди. Ол КъМР-ни Гарантия фондуну, Социальный сфераны арасыны, бизнес-инкубаторланы ишлерини юслериндеи билдиргенди. Аны айтханына кёре, биогюнлюкде министерство инвестиция инфраструктураны кенгертиуню мадарларын излейди. Ол санда ведомствода энчи бёлюм къурургъа мурат барды. Ол а социальный магъаналы проектлени жарашдырыу, къырал-энчи иели партнёрлукъну айнытыу, проектлени жашауда бардырлыкъ компанияланы излеу эм быллай башха жумушла бла кюреширги белгиленеди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

СЫЙ БЕРИУ

Туугъан кюнюне алгъышлау телеграммала

Кёп болмай урунууну ветераны Аминат Хасмидиновагъа токъсан жыл толгъанды. Ол кюн анга Россейни Президенти Владимир Путинден бла КъМР-ни Башчысы Юрий Коковдан алгъышлау телеграммала келгендиле. Огъурлу тиширыугъа аланы бирирге Тырныауз шахарны администрациясыны башчысыны орунбасарыны къуллугъун толтургъан Къулийланы Радик бла 2-чи номерли ЖЭК-ни управляющий Джапуланы Зульфия келген эдиле.

Аминат тамата тёлюге эс бёле тургъанлары ючюн къыралны бла республиканы таматаларына эмда районну администрациясына ыразылыгъын билдиргенди.

Аминат Камалдиновна жаш заманындан окъуна ишлеп башлагъанды. Онсегиз жылындан тебирел Быллымда кёмюр чыгъаргъан жерде вагонетканы жюрютюучю болуп тургъанды. Ызы бла алтмыш жылны вольфрам-молибден комбинатда

урунгганды.

Ол иш жигерлиги ючюн тюрлю-тюрлю саугъалагъа тийишли болгъанды. Жыл санына да къарамай, Аминат биогюнлюкде да харкюнлюк юй жумушланы кеси этерге кюрешеди. Болушлукъ излемей, аш, суу алыргъа базаргъа барады, кесине ушхууур хазырлайды.

Юйюне къонакъ келсе, сыйламай бир да жибермегенин да ёхтемленип айтады. Ол телевизоргъа къараргъа бек сюеди. Дунияда, къыралда бола тургъан ишлеге уллу эс бургъанын да белгилейди.

Алиса ТАРИМ,
Элбрус районну администрациясыны пресс-службасы.

Суратны **ХАДЖИЛАНЫ Жамал** алгъанды.

ПРАВИТЕЛЬСТВО

Къыралны бюджетинден гражданларыбызны къауум категориясыны къолайларын мажал этерге къошакъ халда ахча жиберилликди

Тюнене Къабарты-Малкъарны премьер-министри **Мусукланы Алийни** башчылыгъы бла республиканы правительствосунда кенгеш бардырылгъанды. Аны повесткасында онбеш вопрос бар эди. Ол санда Нальчикде перинатал араны къурулушун бошау, быйыл къырал мюлкню приватизациясын этиуню прогноз планын тюрлендириу, регионну бойсунууунда болгъан жоллада ремонт ишлени бардырыугъа эм аланы тийишли халда тутуугъа этиллик къоранчланы белгилеу эм башхала.

Жыйылыуда быйыл приватизация этиллик къырал мюлкню тизмесине энтта да эки пакет акцияла, чекленнген жууаплылыгъы болгъан обществону устав капиталыны кесегин эмда тёрт мекямны къошаргъа деп бегимни проекти къабыл этилгенди. Алай бла республиканы бюджетине, ал тергеулеге кёре, 270000 минг сом тюшерикди.

КъМР-ни Правительствосуну бла РФ-ни Саулукъ сакълау министерствосуну эмда Медицина страхованияны фондуну араларында къошакъ халда келишим да къабыл этилгенди. Сёз анда республиканы саулукъ сакълау бёлюмюн жангыртыу жаны бла регион программаны финансла бла жалчытыуну юсюнден барады. Сагъынылгъан проектни къауум бёлюмлери Нальчикде 130 жерли перинатал араны къурулушун тамамлау бла байламлыдыла.

Дагъыда суу ресурсла жаны бла Федерал агентство бла келишим къол салыргъа хазыр этиле турады. Анда быйыл суу объектлени сакълау эм хайырланыу жаны бла жумушлагъа эмда гидротехника мекямлагъа тынгылы ремонт этерге, КъМР-ни бюджетине софинансирование халда 28 миллион сом субсидияла бериуню юсюнден айтылады.

«2016 жылгъа Федерал бюджетни юсюнден» законнга тийишлиликде гражданланы къауум категориясын жашау журтла бла жалчытыу ишни тамамларгъа деп регионлагъа субвенцияланы бериуню жорукълары белгиленгендиле. Къабарты-Малкъарда сакъатланы бу жаны бла онгдурурча 14 миллиондан аслам сом къоратыллыкъды.

Регионну бойсунууунда болгъан жоллада жангыртыу ишлени бардырыугъа эм аланы тийишли халда тутуугъа этиллик къоранчланы мардалары эмда ала къалай тергеллиги бла байламлы Правительствону бегимини проекти да къабыл этилгенди. Бу документге кёре, къыралны бюджетинден ол жумушлагъа жибериллик ахчаны тергегенде, жер-жерли коэффициентни да эсге алыргъа тийишлиди.

Кенгешде организацияланы мюлклеринде налоглары кадастр багъасы болгъаныча алай тергелген мекямла бла отоула къалай хайырланнганын белгиленген Болумну къауум пунктларына да тюрлениуле этилгендиле. Бу проектге кёре, информация Интернетде басмаланыргъа керекди.

Жыйылыуда дагъыда Малкъар халкъны жангырыу кюнюн эмда КъМР-де «Сабий эм жаш тёлю китапны ийигъын» бардырыу бла байламлы орг-комитетле да къуралгъандыла.

Ахырында КъМР-ни Правительствосуну Председателини биринчи орунбасары **Муаед Дадов** бюджет организациялагъа эмда жылыу бла жалчытыу компаниялагъа быйыл ал эки айны ичинде жиберилген газ ючюн тёлеулени жыйыу къалай баргъаны бла шагъ-ырейлендиргенди. Алай бла тёлеулени ёлчеми 83,2; 80,8 эм 23,7 процент болгъанды. Толтуруучу власть органланы, районланы эмда шахар округланы башчыларына быйыл биринчи квартал эмда саулай жыл ючюн хайырланнган энергоресурсланы багъасы толусунлай тёленирча мадар этерге борч салынгганды.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Айырыуда

Алгъадан къол кётюрюулеге хазырланыу

Къырал Думаны жетинчи чакъырылыууна депутатлагъа «Единая Россия» партиядан кандидатланы кёргюзтюр мурат бла алгъадан къол кётюрюуле бардырыу жаны бла Къабарты-Малкъар регион къурау комитетни жыйылыуу болгъанды. Аны организацияны регион бёлюмюню секретары, праймеризле бардырыу жаны бла сагъыныльган органны председатели Натби Бозиев бардыргъанды. Аны юсюнден kabardin-balkar.er.ru билдиреди.

Жыйылыуда сёз алгъадан къол кётюрюулеге къатышырыкъ адамны регистрация этиуню бла къалыуну юсюнден баргъанды. Дагъыда мекямланы арендагъа алыуну, участкалы эсеплеучю комиссияланы ишлерин къурау эмда жалчытыу жаны бла жумушла тамамлауну юсюнден келишимле этерик уполномоченный тохташдырылгъанды.

Билдириу

Жазылыргъа энтта онг барды

Хурметли жамаат!

Сиз 21 мартха дери «Заманнга» жазылсагъыз, ана тилибизде чыкъгъан газетни 1 апрельден алып башларыкъсыз.

Юч айгъа жазылыуну багъасы 419 сом 94 капекди.

Бивни индексибиз - 51532

КОЛЛЕГИЯ

Къытлыкъгъа да къарамай, медицина айныгъанлай турлукъду

Кёп болмай КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары - саулукъ сакълау министр Ирма Шетованы башчылыгъы бла министерствону коллегиясы болгъанды. Аны баш темасы озгъан жылда тамамланнган ишлени эсеплерин чыгъарыу эмда быйыл этилирге керек жумушланы белгилеу бла байламлы эди. Жыйылыугъа КъМР-ни къырал советнигі Хачим Кармоков бла КъМР-ни Башчысыны кенгешчиси Уяналаны Аминат да къатышхандыла. Жыйылыу бу жол Нальчик шахарны 2-чи номерли больницасында бардырылгъанды. Тюбешиуню башлардан алгъа келгенле бир минут шош туруп Ботталаны Хадисни эсгергендиле.

Жыйылыуну аллында Ирма Шетова Россейни Президентини «май указлары» толтурулгъанларыны эм республиканы Башчысы салгъан борчла да тамамланнганларны юсюнден билдиргенди. Аланы юсюнден толуракъ министрни орунбасарлары айтхандыла.

Былтыр онеки айны ичинде саусузланы арасында ёлгенлени санын азайтыргъа онг табылгъанды. Алай бла къан тамырларында аруулуадан аушханланы саны 6,6 процентге, туберкулёздан а 17,8 процентге азайгъанды. Къагъанакъланы арасында ёлгенлени саны да арт юч жылны ичинде артыкъ тюрленмегенди. Бусагъатда болумну юсюнден айтханда, минг баладан алты-жетиси ёледи. Саулай да СКФО-да бу кёрюмдю андан иги да кёпдю. Онкология саусузланы 50,3 процентин аруулары кючленнгинчи тинтирге онг табылгъанды. Андан ёлгенлени саны уа 2,9 процентге кёбейгенди. Ол саулай да Россей бла тенглешдиргенде, аман тюйюлдю. Жарсыугъа, арт заманда тюрлю- тюрлю сылтаула бла жолда жоюлгъанланы саны ёсгенди. Башха бир хата жетип ёлгеннлени саны уа 7,8 процентге азайгъанды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Инвестицияланы кёбейтиуню жолларын излегендиле

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Парламентни Аграрный политика, экология, табийгъатны хайырланыу эм жер бла байламлы халла жаны бла комитетини башчысы **Мокъаланы Кемал** бизнес-инкубаторланы къыйматлылыкъларыны юсюнден соргъанды. Темиркан Баждугов министерство аланы ишлерине артыкъ ыразы болмагъанын чертгенди. Алай предпринимательни арасында бардырылган соруудан ачыкъланнганыча, жаш бизнесменлеге ала уллу болушлукъ этедиле. Черек райондан а жангы бизнес-инкубатор къурауну, анга субсидияла бёлюуню юсюнден заявка келгенди. Алай, докладчы айтханыча, бош турған офисле да бардыла. Ол а инкубаторла тамамлагъан жумуша азлыкъ этгенлери бла байламлыды.

Жаш предпринимательлеге налог льготала берииню юсюнден айта, докладчы кредит алгъаннга къоранчларыны бир кесегин артха къайтарыу жаны бла къарал болушлукъ этилинип башлаппганын билдиргенди.

«КъМР-ни инвестицияла эм айныу жаны бла агентвосу» ачыкъ акционер обществону директору **Хазиз Бекалдиев**, бу структураны ишини юсюнден айта, инвестиция инфраструктураны кенгертиу жаны бла бир ненча амалны туура этгенди. Регионну айнытыуну банкы, регион лизинг компанияланы къурау бу ишни тиритлирге себеплик этерикдиле, дегенди. Андан сора да, баш магъаналы инвестиция проектлени жашауда бардыруғъа болушлукъгъа энчи фонд ачаргъа кесибизде чыгъарылгъан продукцияны тыш къыраллада сатарча мадарла излерге, Россейни Экспорт арасы бла байламлыкъла къураргъа кереклисин белгилегенди.

РФ-ни Сбербанкыны КъМР-де бёлюмюню корпоратив клиентлерини бёлюмюню таматасы **Азамат Елеков** банкны кредитлери бла хар адам да чырмаусуз хайырланалмагъанларына жарсыгъанды. Ол Сбербанк инвестиция проектлени тамамлаугъа нек къатышмагъанын да ангылатханды. Биринчиден, ёнкюч алгъанланы асламыны мюлклери жокъду. Алай инвестиция проектни жашауда бардырыргъа кредит алгъан адам аны багъасыны 15-40 процентин кеси тёлерге керекди.

Экинчиден а, аланы залогга салырча мюлклери да жетмейди. Сбербанкда уа рейтинглери уллу болгъан ёнкюч алгъанлагъа кредит берииню женгиллетилген амалы ишлейди. Ол а предприятияны ишини файдалылыгъына кёре тергеледи. Бизнесге башха къырал болушлукъ да этиледи, ол санда тюрлю-тюрлю поручительствола, къырал гарантияла бериледиле («Гарантия фонд», «Кредит организацияланы агентствосу», «МСП-ны айнытыу жаны бла федерал корпорация» эм башхала).

Банк ахчаны инвестиция проект ишлеп башлагъан кезиуде кредитни процентлерин тёлерге онг болмагъаны ючюн да бермей къояргъа боллукъду. «Къабарты-Малкъарда артыкъда магъаналы, экономиканы айныуун жалчытхан проектлени арасында интенсивный амал бла ёсдюрюлген терек бахчачылыкъны белгилерге боллукъду. Аны жашауда бардыргъанда банк КъМР-ни Правительствосу бла бирге ишлегенди. Биз терек бахчачылыкъ бла кюрешген гитче бизнесге болушлукъгъа энчи программаны башлагъанбыз. Эл мюлк министерство уа алагъа субсидияла бёледи»,-дегенди Азамат Елеков.

Жыйылыуда «Таза полимерлени «ЭТАНА» заводу» акционер обществону башчысы **Сергей Ашинов** да сёлешгенди. Ол промышленный кластерни айнытыуну, предприятияда чыгъарыргъа белгиленнген продукцияны, инвесторланы кёбейтиуню юслеринден айтханды.

Ахырында жууаплы органлагъа тийишли эсгертиуле къабыл кёрюлгендиле.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Былтыр стационарлада бийик технологияла асламыракъ хайырланып башлагъанларын да баямлагъанды Шетова. Алай бла быйыл 1460 саусузгъа аллай амалла бла болушлукъ этилликди. Андан сора да, он минг адамгъа компьютер эмда магнитно-резонансный томографла бла къаралликъды, дуплекс сканирование этилликди эм аллергология жаны бла диагностика бардыллыкъды. Хакъны аз кесегин тёлерча ОМС хайырланыргъа да болады.

Къытлыкъгъа да къарамай, медицина айныгъанлай турлукъду

Къырал гарантияны ёлчеми да белгилиди, былтыр ол 7922,5 миллион сомдан артыкъ эди. Министерство этген къоранчланы юсюнден айтханда, аны асламысы – кёп къалмай 74 проценти - иш хакъны тёлерге жиберилгенди. Андан сора, дарманлагъа - 12,7, коммунал тёлеулеге - 3,5, ашха - 2,6 эмда башха затлагъа 7,3 проценти къоратылгъанды.

Былтыр стационарлада саусуз жатхан бир жерни кюнлюк багъасы ючюн къырал 1863 сом тёлегенди. Ол кёрюмдю бурунгу жыл бла тенглешдиргенде 114 сомгъа асламыракъ болады.

Медицина ишчилени барысына да иш хакъ «Дорожная карта» программаны чеклеринде тёленеди. Былтыр Къабарты-Малкъарда медицинада урунганланы айлыкъ хакълары, орта эсеп бла алгъанда, 17,9 минг сом чакълы болгъанды. Ол бурунгу жыл бла тенглешдиргенде 4,2 процентге ёсгенди.

Министр билдиргенне кёре, къыралда экономика болум къарыусуз болгъанынына да къарамай, медицина учреждениялада мюлк, техника къолайлыкъны жангыртыргъа, айнытыргъа керек боллукъду. Жуукъ заманда Анзорей элде къурулушу былтыр бошалгъан район ара больница 200 миллион сан багъасына медицина оборудование бла жалчытылныныркъды. Ахча федерал бюджетден берилликди. Мында къан тамырлары, нерва системалары, сырт сюеклери аруругъанлагъа да багъарыкъдыла.

Бюгюнлюкде республикалы Врачебно- физкультурный диспансерге да тынгылы ремонт этиле турады, Прохладнаны ара больницасында да хирургия корпусну къурулушу бардырылады. Быйыл тамамланыргъа керек эм магъаналы жумушлагъа Ирма Шетова Нальчикде жангы Перинатал арану къурулушун, саусузла жатхан жерлени болумларын тапландырыуну, районлада тынгылы болушлукъ этерча амалланы айнытыуну, саулукъгъа багъыуда бийик технологияланы хайырланыуну эм реабилитацияны тийишли халда бардырыуну санагъанды.

КъМР-ни Саулукъ сакълау министерствосуну пресс- службасы.

Хурметлеу

Журтларын сюйгенлени атлары унутулмайды

Бу кюнледе Жанхотия элни орта школунда эсгертме ачхандыла. Аны ажымлы жоюлгъан тележурналист Геккиланы Бахатны жашы Казбекге бла полицияны тамата лейтенанты Хубийланы Хаждауутну жашы Ахматха жоралагъандыла.

Кимни эсине келе эди школгъа 1996 жылда чечен урушда жоюлгъан Кишиликни ордениге тийишли болгъан Малкъарланы Шамилни жашы Хамзатны атын бергенлеринде, талай замандан элни эки къуш уланына да быллай бушуу эсгертме салыныр деп. Эки жигит да Жанхотияны орта школунда бир классда, бир партада олтуруп окъугъандыла.

Геккиланы Казбек 1984 жылда 8 мартда туугъанды. Школну алтын майдалгъа, университетни иги жетишимле бла бошагъанды. Кандидат диссертация да жазып, аны къоруулар умуту бар эди. Битеуроссей къырал телерадиокомпанияны «Россия 1» каналында ишлеп, Къабарты-Малкъар жангылыкъланы орус-малкъар тилде бардыргъанды.

2012 жылда 5 декабрьде тюзюнлей эфирден сора бир сагъатдан аманлыкъчыны огъу аны жашауун юзгенди. ЮНЕСКО аны иши ючюн жоюлгъан журналистлени санына кёшханды. ВГТРК-ны медиахолдинги уа кадрда ана тилде уста сёлеше билгенлеге Геккиланы Казбек атлы саугъа къурагъандыла.

Нёгери Хубийланы Ахмат 1983 жылда 15 августда Лашкута элде туугъанды. Школдан сора Ставрополь университетинде юрист факультетни даражалы бошагъанды. 2011 жылдан аманлыкъчыланы ишлерин тинтген бёлюмде къуллугъун башлагъанды. Не заманда да юлгюлю ишчи болгъанды. 2011 жылда 20 октябрьде Тырныауз шахарда боевикле бла сермешде, нёгерлерин душман окъладан къутхарып, отну кесине бургъанды. Ауушхандан сора Кишиликни ордени бла саугъаланнгъанды.

Казбек бла Ахматны хурметлерине аталгъан митингде элни башчысы Малкъарланы Магомет, Бахсан районну таматасы Хасан Сижажев, министр Залим Кашироков, тукъумну атындан белгили поэт Геккиланы Магомет жылы сёзлерин айтып эм алгъа бу эсгертме саулагъа керек болгъанын, окъуучула да быллай иги эллилерин унутмай, аладан ахшы юлгю алыргъа керек болгъанларын чертгенди. Митингге жигитлени жууккълары, биргелерине ишлегенле, журналистле эм башхала да къатышхандыла.

-Жылла не кёп оссала да, замансыз кетген сабийини бушууу ананы жюрегин къуруда кюйдюргенлей турады. Ол жара сау болмайды. Алай кесими баламы унутхан эдим, бу жашчыкъланы жойгъанларын эшитгенимде. Энди ёсюп келген тёлюбюз да бир бирге сакъ болсуна, дайым да игиледен юлгю алсынла, - дегенди Малкъарланы Хамзатны анасы Саният.

Андан сора окъуучула бла устазла хар келгенни жюгерине жетдирип, ахшы уланлагъа жораланнган назмула бла жырла айтханларында, кёплени кёз жилямукълары саркъгъандыла. Ахырында уа Жанхотияда Школьный орамны Геккиланы Казбек атлыгъа тюлендиргенлерин билдиргендиле.

ТЕМУККУЛАНЫ Амина.
Суратла авторнудула.

ЭЛ МЮЛК

Тамблагъа таукел атламла

Прохладна районда агропромышленность бла байламлы талай магъаналы инвестициялы проектле жашауда бардырылып тебирегендиле. Аны хайыры бла жуукъ заманда муниципалитетде жангы ишчи жерле къураргъа, эл мюлкню, экономиканы да айнытыргъа онг табыллыкъды, деп билдиредиле районну пресс- службасындан.

Муниципалитетде саулай да 2015 жылда эл мюлк бёлюмде 5514,8 миллион сом багъасына продукция чыгъарылгъанды. Бурунгу жыл бла тенглешдиргенде, ол 9,2 процентге асламды. Районда, саулай да эл мюлкге берилген жерни алгъанда, хар гектардан 57, 2 минг сом багъасы продукция этилгенди.

Бу ахшы кёрюмдюле болдуралгъанларына талай жетишимли предприятияны ишлери себеплик этеди. Ала юй къанатлыла жайгъан, аланы этлерин жарашдыргъан «Велес- Агро», тонгузла тутхан «Прохладненский» эм 600 ийнек саугъан «Риал- Агро» эл мюлк организацияладыла.

«Велес-Агро» быйыл эки уллу инвестиция проектни бардырады: жылгъа къанатлыланы этлеринден юч минг тонна чакълы тюрлю-тюрлю продуктла жарашдырырча цех ишлене турады эмда жууккъ заманда бир жылгъа 50 минг тонна мал аш жарашдырыгъан заводачыллыкъды.

«Милый сад» организация этге деп къумалы малланы багъады. Аны бла бирге 59,1 гектарда тёрели эм 37 гектарда уа терк айныгъан «Либерти», «Флорина», «Айдаред» эм «Гренисмид» алма терекле ёсдюреди. Быйыл энтта да 30 гектар жерде терекчикле орнатыр мурат этедиле. Озгъан жылны ахырында Прохладныйде 1500 тонна жемишни сакъларча комплекс къуралгъанды. «Прохладное» ачыкъ акционер обществону ючюю бла жылгъа 75 минг тоннагъа жуукъ картофну сакъларча, аланы жарашдырырча жангы комплекс да ачылгъанды.

«Отбор» организацияны болушлугъу бла урлукъгъа селекция бардырырча араны къурулушу башланнгъанды. Комплекс халда мында завод да ишленирикди. Анда жылгъа 200- 250 тонна нартюх урлукъ жарашдырыллыкъды эм 5000 тоннагъа уа калибровка этилликди. Нартюхден сора да, будайны, ашлыкъны, къудоруну да хар тюрлюсюнден урлукъну хазырларыкъдыла. Ол санда бир жолгъа 30 000 тоннаны сакъларча жер да къураллыкъды. «Радуга» организацияда 4 минг тонна жемиш сыйыннган объект ишлерге мурат барды. Ол ахча саны бла тергегенде, 80 миллион сом боллукъду.

Къарагъачда энчи иели эл мюлкню таматасы Мухамед Купшинов 33 миллион сомгъа суу сугъаргъан системаны жангыртырыкъды. Ол кесини багъасын алты жылгъа къайтарлыкъды. Саулай да ишле 441,3 гектар жерде бардырыллыкъдыла.

Андан тышында, сютню жарашдырырча гитче завод ишлерге, аны бла бирге уа, «TESSA» фирманы оборудованиясын орнатып, жау, къаймакъ, творог, кефир эм башха продукция чыгъарырча амал къурарыкъды. Ол ишни тийишли тамамлар ючюн, ферманы мекямларын жангыртып, 260 сауулукъ ийнек тутаргъа умут этеди. Талай замандан предприниматель къумалы ийнеклени жаргъа да дейди.

МАГОМЕТЛАНЫ Сюлемен.

Къатылыкъ

Эркинликсиз къурулушха контрольну аз да селейтмезге

Нальчик шахарны тийресинде жерлени эркинликсиз бийлеуге эмда алада къурулушланы бардыруғъа дайым контроль этилгенлей турады. Жер-жерли администрациядан билдиргенлерине кёре, озгъан айда, Тамань дивизия атлы орамда 33-чю номерли мекямны къатында эркинликсиз орнатылгъан тюкен кетерилгенди. Ол къурулушну юсюнден юйде жашагъанла сёлешип билдирген эдиле.

Быллай мадар дагъыда Ленин, Захаров, Ватутин, Киров, Ашуров, Неделин, Къулий, Байсолтан эмда Мусука улу атлы орамлада бир ненча журтну тийрелеринде да этилген эди. Сюд приставланы службасы Профсоюзная, Чернышевский, Киров эм Маяковский орамлада къауум юйде законсуз ишленнген кёошакъ отууланы, аланы къатларында ол халда орнатылгъан гаражланы эмда жапманы кетертгенди.

Бизни корр.

ТАПЛАНДЫРЫУ

Чыпынла орнатылгъандыла, чыракъла тагъылгъандыла

Бек уллу тау эллерибизден биринде – Хасанияда – аслам жерде чыракъла жана эдиле. Болсада Рабочая, къарындашла Рахайланы атын жюрютген орамла уа кёп заманны къарангыгъа батып турғандыла. Ол тийреде жашагъанла жарсыуларын РФ-ни Къырал Думасыны депутаты Геккиланы Заургъа билдиредиле.

Кёп да мычымай ол ишни къолгъа алады. Алай бла ол тийреде чыпынла да орнатыладыла, чыракъла да тагъыладыла. Ол ишни «Къабалкъэнерго» ачыкъ акционер обществода ишлегенле тамамлагъандыла.

Элни башчысы Азаматланы Къайсынны тирилиги бла уа Шауаланы Хаким атлы орамда да чыракъла алышындырылгъандыла. Энди элде жарымагъан орам жокъду. Ол шарт а эллилени бек къуундырады. Хасанячыла Геккиланы Заургъа бла Азаматланы Къайсыннга ыспас этедиле, алагъа саулукъ, мындан ары да ишлеринден къуунарларын тежейдиле.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратны автор алгъанды.

11 март - Наркоконтрольда ишлегенни кюнюдю

2003 жылда Россейде наркотиклеге къажау кюрешни бардырлыкъ энчи структура къуралгъанды. Къыралда ууну жайылып барыуун тыйыу, миллетни саулугъун сакълау аны баш борчу болгъанды. Байрамны аллында биз РФ-ни Наркоконтролюну Къабарты-Малкъарда Управлениясыны таматасы Олег Сокуров бла ушакъ бардыргъанбыз.

- Олег Хабалович, бек алгъа бу байрамны тарыхын эсгертсек тюз болур.

- Наркополиция 13 жыл мындан алгъа РФ-ни Президентини Указы бла къуралгъанды. Артдан-артха уа наркотиклени хайырланганланы саны азайтылмаса, профилактика тийишли даражада бардырылмаса, болумну тапландырыргъа онг болмазлыгъы ачыкъланнганды. Бюгюнлюкде уа ишибизде профилактикагъа энчи магъана бериледи.

- Былтыр Управление къалай ишлегенини юсюнден да айтсагъыз эди.

- 2015 жылда наркотиклени законсуз сатыу-алыу бла байламлы 409 аманлыкъ ачыкъланнганды, ол санда 259 уллу эм бек уллу. Аладан 62-син энчи къуралгъан къауумла этгенديле. Белоруссиядан бла Къытайдан почта бла Россейге ауур ууну келтириу бла байламлы беш бузукълукъ тохтатылгъанды.

Тарихлени санап турур кереклиси болмаз, жаланда Къабарты-Малкъарда криминоген халы игилендирирге къолдан келгенин чертирге сюеме. Алай алгъын полицияны иши «тёрели» ууну жокъ этиу бла байламлы болгъанды, башхача айтханда, наркотиклени эмда психотроп затланы тизмесине кийиригенди затланы.

Арт заманда уа ууну сатханла, законлада кемчиликлени хайырланып, аманлыкъ ишлерин кенгертирге кюрешеديле. Сёз ючюн, бир кезиуде Россейни Юг жанында шах-шахдан бек кючлю наркотик хазырлап башлагъан эдиле. Анга керекли препаратланы да ачыкъ сатып тургъандыла. Бизге уа татлы ашарыкъларда хайырланнган затланы затабыз, законланы буза эсек, жууапха тартыгъы бен къойгъандыла.

Энчи закон болмагъаны ючюн сюдде ала бузукълукъла этгенлерин шарт тохташдырыргъа онг жокъ эди. Алай ол бийчелени татлы ётмексиз къоясы, аш-азыкъ промышленностьну ишине чырмайсыз дегенле кёп болгъанларына да къарамай, бу кемчиликни кетералгъанбыз. «Кир» шах - шахдан файда алгъанлары ючюн сюдню онооу бла жууапха тартылгъанла бардыла.

Алай бла республикада ууну жайылыуун тохтатырыгъа къолубуздан келгенди. Кондитер шах-шахны уа биогюн да затып алырыгъа бир тюрлю чырмау жокъду, юй бийчеле анга бир да жарсымасынла.

Наркорынокда «бош» жерни терк окъуна башха препаратла аладыла. Энди республикада героин, аптека наркотикле да кенг жайылгъандыла. Былтыр биз 1,3 килограмм героин сыйыргъанбыз. Алгъаракълада уа аны затыу бла кюрешген аманлыкъчы къауумну жолун кесгенбиз. Аланы арасында уа маршрут таксилени водительлери окъуна бар эдиле.

Аптека наркотиклеге къажау иш а къыйын бардырылады. Дарманны орунуна ууну затханларына женгдирген тынч тюйюлдю. Бюгюнлюкде психотроп затлары болгъан дарманланы затып алыргъа бир тюрлю чырмау жокъду. Бизге уа: «Нек ишлемейсиз?», «Наркоконтроль аптекаланы бузукълукъ ишлерини башын жулады!», - деген сёзлени эшитирге тюшеди.

Бу проблеманы Наркотиклеге къажау комиссияны жыйылыуунда белгили этгенбиз, Россейни Саулукъ сакълау министерствосуна эсгертгенбиз, аптекаланы иелери бла анга алгытыу иш бардырабыз. Сёз ючюн, «Лирика» дарман адамны саулугъуна салгъан заранны юсюнден кёп айтылгъанды. Биз бардыргъан тинтиуледен ачыкъланнганыча, республиканы битеу медицина учрежденияларына жылны ичинде ууну жаланда 250 упаковкасы керек болады. Алай Къабарты-Малкъаргъа онг минген асламы келтирилгенди.

Бизни башламчылыгъыбыз бла фармацевтлени асламы «Лириканы» рецептсиз бергенлерин къойгъандыла. Алай ызы бла аны жашырын затып башлайдыла. Былайда жамауатха ыразылыгъымы айтырыкъ эдим. Миллетни саулугъу ючюн къайгъыгъан адамла «ышанылукъну телефонуна» сёлешип, аллай шартланы юслеринде белгили этип тургъандыла.

Болсада законлагъа тюзетиуле кийирилгендиле, «Лирика» борчлу халда эсепге салыныргъа керекли дарманланы тизмесине кошулгъанды. Управленияны следствие бёлюмю Нальчикде аптекаладан бирини иесине ачылгъан уголовный ишни тинтип бошагъанды. Ол уулу препаратланы затыу бла кюрешген къауумну къургъаны ючюн терсленеди, анга уа 11 адам кире эди.

Хал бир кесек игиленнгенди керге боллукъду, алай былтырдан бери наркопритонлада дезоморфин табылып башланнганды. Эсигизде зсе, сабий садда окъуна андан эсирген адамла ачыкъланнган эдиле. Бу уугъа халкъда «крокодил» дейдиле, ол адамны саулугъуна бек уллу заран салгъанын чертирге сюеме.

- Бек жарсыулу шартланы белгили этгенсиз. Наркологла уа не айтадыла?

- Республиканы наркология диспансерде «наркомания» деген диагноз бла 1020 адам эсепде турады. Аланы саны, 2014 жыл бла тенглешдиргенде, 3 процентге азайгъанды. Биз медицина учреждениясына бла къаты байламлыкъда ишлейбиз. Биогюнлюкде уа профилактикагъа, ангылатыу ишге энчи магъана бериледи, ол санда аптекаланы иелерине «дезоморфинни» хазырлар ючюн къаллай препаратла хайырланылгъанларын юйретебиз, аланы затмазларын тилейбиз.

- Жамауат а ишигизге не болушлукъ эталлыкъды?

- Бек алгъа миллетни келир кюню, саулугъу ючюн къайгъыргъаны бла. Наркотиклени законсуз сатханланы аманлыкъ ишлерин Управление кеси аллына тохтаталлыкъ тюйюлдю. Бизге жамауатны болушлугъу керекди - профилактиканы бардырыуда, право низамны жалчытыуда да.

Бир ненча кюнден а «Ёлюм къайда затылгъанын белгили эт!» деген Битеуроссей акция кезиую кере башланырыкъды, «ышанылукъну телефону» ишлерикди. Анга сёлешип, наркотикле затылгъан жерлени белгили этерге, врачла, устазла, психологла бла ушакъла бардыып, соруулагъа жууапла алыргъа боллукъду. Телефон сау кюнню хакъсыз ишлерикди, анга сёлешгенлени атлары жашырын къаладыла. Номерлени эсге салсакъ да тюз боллукъ болур: **8(800) 345-67-89** неда **77-65-08**.

- Сау болугъуз, Олег Хабалович, ушакъ этгенигиз ючюн. Ахырында сизни, коллегаларыгъызны да профессионал байрамыгъыз бла алгъышларгъа сюебиз.

Наталья МАРШЕНКУЛОВА.

«Жамауатны болушлугъун сакълайбыз - профилактиканы бардырыуда, право низамны жалчытыуда да»

ШАГЪЫРЕЙЛЕНИУ

Журналистлеге профессионал жашырынлыкъларын ачыкълагъандыла

Россейде наркотиклеге къажау энчи служба къуралгъанлы 13 жыл толгъанды. Алгъын ол МВД-ны структурасы болгъан эсе, биогюнлюкде уа жалынчакъсыз ведомстводу. Къысха заманны ичинде ол битеу керекле бла жалчытылынгъанды, ол санда шёндюгю лабораторияла бла.

УФСКН-ни эксперт-криминоген бёлюмюню баш эксперти Станислав Чуксин айтханыча, жылны аллындан бери ала 260 тинтиу бардыргъандыла. «Бизде болгъан аппаратураны болушлугъу бла препаратла къаллай бир наркотик болгъанын тохташдырыргъа, аны кошакъ затладан ариулургъа онгубуз барды. Ол а ууну сатханы ючюн тутулгъан адамны аманлыгъыны ауурлугъун тохташдырыргъа керекди. Бир тинтиуге орта эсеп бла 30 минут кетеди», - degенди ол.

Профессионал байрамларыны аллында РФ-ни Наркотиклени сатыу-алыугъа контроль тамамлау жаны бла федерал службасыны (ФСКН) Къабарты-Малкъарда Управлениясы журналистлеге «ачыкъ эшиклени» кюнюн къурагъанды. Республикалы асламлы информация органланы келечилери службаны лабораториялярында болгъандыла, кинологланы ишлери бла шагъырейленгендиле, ведомствону энчи бёлюмлерини жарауларына къарагъандыла.

Лабораторияда фоноскопия, компьютер экспертизала да тамамланадыла. «Биз адамны ауазына кёре окъуна тохташдыраллыкъбыз. Сёз ючюн, наркотиклени сатханына ишеклини телефон бла бардыргъан ушакъларын жаздырыргъа боллукъду. Артда уа ани ауазын тинтип, сюдде бузукъчу ким болгъанын тохташдырыргъа онг барды», - degенди Чуксин эмда журналистлеге оборудование къалай ишлегенин кёргюзтгенди.

Ызы бла уа кинолог службаны иши бла шагъырейленгенди къонакъла. Управленияда эки ит барды, аладан бири - ючжыллыкъ овчарка Кристи Брунен Холидейди. Полицияны тамата лейтенанты, УФСКН-ни кинолог бёлюмюню баш инспектору Рамазан Чуков айтханыча, ол алыкъа жашды, болсада наркотиклени кёп санда келтирген 5-6 аманлыкъ ишни ачыкъларгъа болушханды. «Бирле бизи итлеге наркотик ашатып, алай ол юйретген сунадыла, алай ол ётюрюк хапарды. Ала жараула бардыргъанда окъуна керти уу бла угъай, ийислери алагъа ушагъан жалгъан препаратла бла хайырланабыз. Ала кинолог службалагъа деп энчи чыгъарыладыла»,-degенди ол.

Арт заманда республикагъа героинни кёп келтиреديле. Алгъаракълада уа Кристи Брунен Холидей иеси бла бирге ийыкъны ичинде почтада башха жерледен келтирилген жюклени тинтип, алада наркотиклени излеп тургъанды. «Службада къуллукъ этген итлени керти жашаугъа ушадырылгъан болумлада юйретебиз. Аны ючюн ала ийислени бирин биринден айырып, наркотикни терк табадыла», - degенди.

Сёзлерине шагъатда уа Рамазан Чуков жерге артмакъла салып, Кристиге (овчарканы къысха аты алайды) наркотики болгъанны табаргъа буйрукъ береди. Ол а, къонакъла асыры кёп болгъанларына бир кесек абызыраргъан эсе да, кесини борчун терк толтуруп, уу болгъан артмакъны къатында чёгюп къалгъанды. «Ишин толтурса, итге ариу айтыргъа, махтаргъа, юсюн-башын сыларгъа керекди. Ол аны кёллендиген этеди», - деп ангылатханды инспектор.

Бирде аманлыкъчы къауумла келерин тутдурмаз ючюн тюрлю-тюрлю мадарла этедиле, алай УФСКН-ни Энчи буйрукъланы бёлюмюню келечилери алагъа къажау турургъа хазырдыла. Бёлюмню таматасы Хусейин Жабелов айтханыча, бу структурагъа спорт бла кюрешген, сынаулу, къарыулу жашланы аладыла. «Ала Управлениянны мекямындагъа къоркъуусузлукъну жалчытадыла, андан сора да, аманлыкъчыланы тутхан заманда ишлейдиле. Жашланы арасында уа спортну усталары, чемпионлары бызы окъуна бардыла», - degенди ол.

Шагъырейлениуню ахырында уа журналистлеге Наркополицияда болгъан сауутланы кёргюзтгендиле. Энчи бёлюмню къуллукъчусу (аны аты, тукъуну да жашырылгъан къалгъандыла), хар сауутну да юсюнден тынгылы айтханды. Сёз ючюн, аланы кехроладан, «Витязь», Калашников автоматладан сора да, снайпер ушкоклары да бардыла. «Алай бла аланы адамларыбызгъа къажау хайырланмайдыз»,- degенди ол.

Акцияны ахырында уа журналистлени кехроладан илишанна атыуда сынауларын кёрюрге, бир бирлери бла эриширге онглары болгъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.
Суратла авторнудула.

Оюм

«Къууана билирге керекди уллу-гитче да»

Белгилиди, кёп суратчыла, жазыучула эм кючлю, белгили чыгъармаларын абаданла болгъанларындан сора жазгъандыла. Сёз ючюн, онкология аурулуны тинтген алим Колин Маккалоу «Поющие в терновнике» деген романын пенсиягъа чыкъгъандан сора басмалагъанды. Кёпле элли жылдан сора адам не жаны бла да ёчюлюп башлагъан сунадыла.

-Бу терс оюмгъа толусунлай ийнаннганла, кертиси бла да, кёлсюз боладыла, - дейди профессор Теммоланы Далхат. – Адам алтмыш, жетмиш, сексен, токъсан жылында да не зат бла кюреширигин шарт ангыларгъа керекди. Хар инсан жаланда кеси биледи анга не зат сейир болгъанын. Устазлары угъай, атасы-анасы угъай, кеси.

Бир затха итинмегенле, умутлары болмагъанла жашаудан теркирек кетедиле. Пенсиягъа чыкъгъанла да алай. Ала, ише жюрюмеселе, не зат этерге билмейдиле. Алай болмаз ючюн сабийликден окъуна адамны кёп затлагъа сейири болургъа керекди.

Сёз ючюн, кёп врачла музыкагъа тынгыларгъа сюедиле. Уллу концерт залла къалай толадыла? Ары жаланда искусство бла кюрешгенле угъай, устазла, врачла, къара ишчиле да келедиле. Туудукъла да бередиле энчи къууат, магъана да ыннала бла аппаланы жашауларына».

Психиатрла айтханнга кёре, жашар ючюн къууаныргъа керекди жаш адамлагъа, къартлагъа да. «Бир жол манга приёмгъа къыркъ жылдан атлагъан тиширыу келеди, - деп хапарлайды профессор Теммоланы Лейла. – Аны банкда иги къуллугъу бар эди, алай къуруда кёлю кётюрюмегенлей, тюшюп, мудахсыннганлай тургъанын айтады манга. Аны къоя да, кюн сайын антидепрессантла иче эди, алай ала да хазна болушмай эдиле.

Ушагъыбызда ол психологиядан кёп китапла окъуганын да билдиреди. Мен анга ишингден кетме, психология факультетте заочно кир, артда бу усталыкъ бла ишлерсе дейме. Баш иеси да, къайын анасы да сейир этген эдиле айтханыма, болсада тиширыу окъуугъа киреди. Ийнанамысыз, бусагъатда ол психолог болуп ишлейди, насыплыды!»

Хау, къыйынды адамгъа жашауунда бир затны тюрлендирип къойгъан. Ол анга бек керекли эсе да. Жарсыугъа, бизни миллетибизде бир бирлерине ушагъра бек сюедиле. Къоншуну сабийи экономика факультетте кирген эсе, ол юлгюча болуп къалады. Алай экономикадан, юриспруденциядан, медицинадан сора да кёпдюле дунияда усталыкъла.

Сабийни энчи фахмусуна кёре сайларгъа керекди аны. Жаш заманларында кеслерине келишмегенни айыргъанларыны хатасындан кёпле абадан болгъанларында да иш жаны бла тынчаймай турадыла. Заман а терк окъуна озуп кетеди.

Жаланда ишде угъай, юйюр жашауда да сайлаулариына сокъураннганла аз тюйюлдюле. «Мени практикамда болгъан бир затны айтайым, - дейди Лейля. – Эллиден атлагъан эр киши, эки къызы да эрге чыкъгъанлай, юйюнден бир жаш тиширыугъа кетеди. Юй бийчесине мен сени бла айырылмай жаланда сабийле ючюн тургъанма деп.

Бир талай жылдан а бу адамны диабети къыйын формагъа кёчюп, аны аягъын кеседиле. Андан сора жаш къатыны аны биринчи юй бийчесине «къайтарады». Не сейир, ол огъурлу тиширыу аны къыстамагъанды, ёлгюнчю къарап тургъанды».

Кертиди, юйюрлени чачаргъа башламчылыкъ кёбюсюнде эр кишиледен чыгъады. Тиширыула уа, къолларындан келгеничa, от жагъаларын сакъларгъа кюрешедиле.

Дагъыда бир сейирлик шарт: элли жыллары толгъандан сора кёпле терк айнып башлайдыла. Нек? Сабийлерин ёсдюргенден сора бош заманларында жангыдан китапла окъуйдула, фильмлеге къарайдыла, жангы композиторланы чыгъармачылыкълары бла шагъырейленедиле.

Устазлары уа кимди? Сабийлери. Ол жашауну жоругъуду - алгъа ата-анала юйретедиле, окъутадыла балаларын, артда уа сабийле боладыла устазла, болушлукъчула да.

Тёлюлени родителларда байламлыкъ не къадар къаты болса, ол къадар игиди абаданлагъа. Сабийлени, туудукъланы сюймекиклери алагъа ючкъарыу береди.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Адам эм аны иши

Окъуугъа талпындырады, ариулукъну кёрюрге юйретеди

Былтыр республикагъа «Къонакъбайлыкъ» проектни хайыры бла Тюркден сабийле келген эдиле. Аладан бири - Ойсу деген къызчыкъ-Хасанияда юйюрледен биринде тохтайды, окъургъа да элде 16-чы номерли школгъа жюрюйдю. Мектепни оноучулары тюркю къызчыкъны орус тилге юйретиуню устаз Созайланы Кизикагъа буюрадыла. Ойсу аны хайырындан эгинчи-ючюнчю кюнюнде окъуна кёп сёзню биледи.

Кизика Маликовна ани биринчи столгъа олтуртады, башхала бла бирге дерсге да хатышдырады, соруула да береди, юйренген сёзлерин къангагъа да жаздырады. Алай бла тыш къыраллы къызчыкъ кёп зат билип, нёгерлери бла да сёлеширге онг табып, устазына асыры ыразы болгъандан, юйюне кетип бара: «Ол мени уллу мамамды»,- деген эди.

Мен университетде Кизика бла бирге окъугъанма, аны андан бери таныйма. Ол кёп билирге итинггенин билеме. Ма дерслерин да, бир къауумлача, эртте заманлада ким эсе да жазгъан амаллагъа кёре бардыргъа ёч тюйюлдю,дайым да жангы жолла излейди, аланы хайырланыргъа къоркъмайды. Кеси сынаугун хайырланып, методика жарашдырады.

Аны дерслери не бла энчиди? Классха кирген биринчи такъыйкъаларында окъуна устаз школчуланы къызындырады, башхача айтханда, тиririлтеди. Сабийле, дефтерлеригизни ачыгъыз да, мен айтханланы жазып башлагъыз демейди. Бек алгъа орус тилден, литературадан болса да, бир сейирлик хапар айтыр, анга окъуучуларын да къатышдырыр.

Алай бла аз-аздан дерсге киришир. Бирле: «Къыркъ беш минутну иги кесегин зырафына къоратады»,- degенди да болурла. Алай Кизика Маликовна программадан бир заманда артха къалмагъанды, аны сохталары билимлери бла айырмалыдыла. «Устазны борчу - сабийни окъургъа талпындырыуду. Ишине уллу кёллю къарагъанны сабийле олсагъат сезедиле, ма андан сора уа не бек айтып, къоркъутуп, осал белгиле салып турсанг да, аны тюзеталлыкъ тюйюлсе»,-degди ол.

Алны бла тюбешип, ушакъ этге, элде жашагъан ата-анала балаларын шахар школлагъа берирге нек сюйгенлерини юсюнден да сёлешебиз. «Мен аны тюзге санамайма,-degди устаз.- Къайсы элли мектепде да, артыкъда Хасанияда, окъуп, иги билим алыргъа битеу онгла бардыла. Тутхан жумушларын тынгылы бардыргъан, анга уллу кёллю болгъан педагогла къайда да бардыла. Сёзсюз, профессионал усталыкъны ёсдюрюу жаны бла шахар онгла бир кесек башхаракъдыла. Алай Хасанияны школуну юсюнден алай айтырча тюйюлдю. Ол шахаргъа жуукъ болгъаны себепли Устазланы билимлерин ёсдюрген институтха терк-терк барып, не жангы амалла, китапла чыкъгъандыла деп соруп билаладыла.

Устаз ол ишлеген элли школну окъуучулары шахар, республикалы олимпиадалагъа терк-терк къатышханларын, кёп кере шахар школчуладан зсе иги да мажал болгъанларын, алчы жерлеге да чыкъгъанларын ёхтемлик бла айтады. «Башха жанын да алып къарайыкъ, - дейди Кизика.- Не десек да, элде сабийле шахарчыладан эсе низамлыдыла, ариу къыллыкъдыла. Дерслери бошалгъанлай, тюзюнлей юйлерине тебирейдиле. Шахар школланы окъуучуларын а жолда кёп зат сакълайды: уллу, гитче да тюкенле, тюрлю-тюрлю ойнаучу жерле, кинотеатрла, дагъыда аллай алдаулу затла. Алай айлана тургъан сабий а осал ишлеге да тюберге боллукъду».

Ол кесини устаз нёгерлерини юсюнден да уллу хурмет бла сагъынады. «Аланы асламысы бийик квалификациялыды, ишлерин сюедиле, анга жууаплы кёзден къарайдыла. Хар бири да ёхтемлик бла айтыргъа боллукъду, мен эл школда устазма деп»,-degди Кизика Маликовна.

Аны кесине да келишмеди ол сёзле. Нек degенде устаз болуп ишлеген къыркъ жылдан артыкъ заманны ичинде аслам хасаниячы жашчыкъгъа бла къызчыкъгъа сюйдюргенди орус тилни бла литератураны. Аладан кёпле аны юлгюсю бла устазлыкъны сайлагъандыла. Ол а аланы дагъыда ариулукъну кёре билирге, игини бла аманны айырыргъа юйретеди.

«Белгили педагогладан бири Василий Александрович Сухомлинский былай жазгъанды: «Адамлагъа деп этилген ишде сабий ариулукъну кёре билмесе, ол ариулукъ не зат болгъанын ангыламайды, аны жюреги къаты болады. Анга кычырмасанг, ол кёл салмайды. Андан а хыличилик, хар затны да сындырыргъа, оярга итиниулюк тууадыла».

-Ма аны ючюн эди мени акъылбалыкъ болмагъан сабийлеге гитчеликлеринден окъуна аламатлыкъны кёре, аны ангылай билирге юйретгеним, келери тамамлагъан ишге къарап, къууана билирча да этгенним. Сабийлени кёзлери чырайлыкъны кёрюрге, кулакълары игини эшитирге сюедиле. Мен аны эсге алып, окъуучуларын бла тюрлю-тюрлю кёрмючле къурайма, кесибиз да башха жерледе алагъа къараргъа барабыз. Ол а кесини хайырын окъутуу-юйретиу ишде бермей къоймайды, - degди устаз, ишини юсюнден хапар айта.

Кизиканы иш сынауу уллуду. Ма аны ючюн итиндеди жаш устазла аны дерслеринде олтурургъа. Ол а билгенин аладан бир да аямайды. Бу материалымы аны бу айтыуу бла бошаргъа сюеме, быллай сёзлени жаланда ишине жаны-къаны бла берилген адам айталлыкъды: «Хар ким да алда аны бютюн жарыкъ, къууанчлы, тынчлыкълы жашау сакълагъан сунады, анга ийнанады. Манга да келир заманны школу арталлыда башха, бек сейирлик кёрюнеди. Бек сюерик эдим аллай школда ишлерге».

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

СУРАТДА: Кизика дерсни кезиуюнде.

Брифинг

Мобиль телефонла, Интернет кенг жайылгъанлары бла бирге адамланы алдаугъан кезиуле, хыйлачылыкъла да кёбейгенле. Былтыр республикада жангы технологияланы хайырланып, 145 аманлыкъ этилгенди, аладан жаланда онусу ачыкъланнганды. Быллай шартланы КъМР-де МВД-ны брифингинде Уголовный розыскны управлениясыны башчысыны экинчиси полицияны майору Рашид Лавринович белгили этгенди.

Хыйлачыла бусагъатдагъы технологиялагъа кёчгендиле

Ол айтханыча, телефон хыйлачыла Россейни башха субъектлеринде, ол угъай, къыралдан тышында окъуна жашаргъа боллукъдула. Аны себепли аланы ачыкъларгъа къыйынды. «Аманлыкъчыла пенсиячыла, тамата тёлю кимге да терк ийнанып къалгъанларын хайырланадыла. Ала кеслерин право низамны келечиси сундуруп, жууукъ адамлагъыз къыйынлыкъгъа тюшгенди неда машинасы бла адамны басдыргъанды деп, алдап, банк картагъа ахча ётдюрюрлерин излейдиле.

Таматала уа жууукъ адамына сёлеширни орунуна хыйлачылагъа ахчаларын берип къоядыла. Аллай кезиуде сакълыкъны тас этмегиз, право низамны келечисиме degенликге, ол адамдан къоркъмай, буюкъмай, соруула беригиз. Бек алгъа уа жууугъугъузгъа сёлешип, аны халын билигиз», - degенди ол.

Телефонугъузгъа къыссха билдириу келирге да боллукъду. Анда уа банк картагъыз ишлемейди, аны сылтауун билирге сюе эсегиз, бу телефон номерге сёлешигиз, картаны номерин бла паролюн билдириргиз, ол жазылыпды. Алай Россейде банкла кеслерини ишлерин телефон бла бардырмайдыла, парольну сормайдыла. Карта бла чырмаула болсала уа, банкга келиргизни тилеркидле эмда паспортугъузну излеркидле.

Андан сора да, авиабилетле сатылгъан неда тюрлю-тюрлю интернет-тюкенлени бетлерине, Avito degенча сатыу-алыу бла байламлы билдириуле басмаланнган сайтлагъа ушатып, жангы бетле ачадыла. Аладан бир жукъ сатып алгъан адамны ахчасы жокъ болады, алай товар а келмей къалады.

-Билмеген сайтлагъа, интернет-тюкенлеге ахчаны ётдюрюрден алгъа, аланы юслеринден башха адамла не зат жазгъанлары бла шагъырей болургъа керекди. Неда товар аны жангы иеси сизни банк картагъызда болгъан ахчаны къолгъа этерге боллукъду.

«Android» системада ишлеген телефонлагъа заранлы программала жарашдырылгъандыла. Ол а «Мобильный банкны» табып, анга кирип, ахчагъызны хыйлачыны банк картасына неда телефонуна ётдюрюп къояды. «Алай телефонугъузгъа заранлы программа сингдирилгенин ангыларыкъ тюйюлсюз, ол, алгъынча, бир тюрлю чырмаусуз ишлеркди.

Дагъыда ол программа банкдан ахчагъыз къаратылгъанынны, башха жерге ётдюрюлгенини юсюнден смс-билдириулени тохтатып къояды. Оператив-излеу ишлени хайырындан а биз республикада жашагъан экеуленни тутханбыз. Ала быллай аманлыкъла этгенлерине ишеклик барды», - deп билдиргенди докладчы.

Брифингни ахырында журналистилени соруларына жууапла бере, Рашид Лавринович Ич ишле министерствода бийик технологияла сферада аманлыкъларгъа къажау энчи бёлюм къуралгъанын билдиргенди. Ол мобиль телефонланы, Интернетни юкюю бла этилген аманлыкъланы тохтатыу, аланы ачыкълау жаны бла ишмындан ары да бардырыллыгъын чертгенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Халкъла аралы турнир

Боксчуланы къызыу сермешлери

Нальчикни «Гладиатор» спорт комплексинде, Малкъар халкъны жангырыу кюнюне жораланып, боксдан битеуроссей тёрели халкъла аралы турнир башланнганды.

Спортчуланы, тренерлени, къарачуланы да КъМР-ни Парламентини Председателини орунбасары Жанатайланы Салим айгъышлагъанды, ала мында тургъан кюнлерин артда да ахшылыкъ бла эсгеррилерин, сермешлеринде жетишимли болурларын тежегенди. Спорт министрни орунбасары Аналаны Аслан да, къоншу къыралладан келген спортчулагъа ыразылыгъын билдире, аланы хайырларындан турнирге халкъла аралы деген даража берилгенин чертгенди.

Тамата тёлюню атындан кёчгюнчюлюкню битеу къыйынлыкъларын кёрген Этезланы Бахаутдин сёлешгенди. «Бу эришиуле хорлам ючюн тюйюлдюле, ала халкъларыбызны къарындаш байламлыкъларын кёргюзтедиле. Мен сизге, сизден туугъанлагъа да биз чекген азаплыкъны ёмюрде да сынамазлыгъызны тилейме», - degенди ол.

Урушну, урунууну, Сауутланнган кючлени эмда право сакълау органланы ветеранларыны Нальчик шахар организацияларыны башчысы Абдуллаланы Мустафа сюргюн жыллада адамларыбызгъа душманлагъача, сатхылчагъача тюбеген Орта Азияны халкълары артда аланы иерге сюймей, жигитленича ашыргъанларын эсгергенди. Ол оюм бла анда кесибизни иш кёллю, ётгюр инсанлача кёргюзтгенибиз ючюн тюрленнген эди. Ол себепден сиз да туугъан жеригизни, къыралыгъызны да атларын иги бла айтдырыгъыз, деп къошханды ол.

Алгъышлау сёзледен сора турнирни къурау комитети республикада боксну айныгъуна себеплик этген адамланы – Курданланы Юзейирни, Заур Апшевни, Башийланы Якубну, Газаланы Залимни, Мусукаланы Таймуразны эм башхаланы – майдалла бла саугъалагъанды.

Ызы бла уа къарачай-малкъар жаш тёлюню айныгъуна себеплик этген «Эльбрусоид» дорф жыйылгъанлагъа сюргюннюю юсюнден «Устоявшие» деген фильмни кёргюзтгенди. Анда адамланы кёчюрюю къалай баргъаныны, ол надманиятыбызгъа салгъан уллу заранны, халкъыбызы киши жеринде къалай кечиннгенини юсюнден айтыла эди.

Андан сора эришиуле да башланнгандыла. Алагъа Азербайджандан, Къазахстандан, Волгограддан, Дагъыстандан, Ингушетиядан, Къарачай-Черкесден, Оренбург эм Москва областьладан, Север Осетия-Аланиядан, Санкт-Петербургдан, Ставрополь крайдан, Чеченден, Къабарты-Малкъардан 150-ден аслам жаш боксчу къатышханды. Алагъа баш судьялыкъны халкъла аралы судья, СССР-ни спортуну устасы Юрий Шмакалов этерикди. Сермешлеге къарагъса жыйылгъанла да трибуналаны толтургъан эдиле.

Турнир онекинчи мартха дери барлыкъды, онючюнчю мартда уа финал тюбешиуле боллукъдула.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

СПОРТ

Абадан къызчыкъланы ичинде - эм кючлю

Озгъан шабат кюн Нальчикде шёндюгюлю пятиборьеден республиканы ачыкъ биринчилиги болгъанды. Анга онжети-онбеш эм андан да гитче жыл санда алтмыш беш спортчу къатышханды. Эришиуле «Олимпийский» бассейинде эмда «Юность России» спорткомплексде бардырылгъандыла.

Спортчула эки къууумгъа юлешиннгендиле. 1999-2001 жыллада туугъанла троеборьеге, аладан гитчеле уа двоеборьеге къатышхандыла эмда тынгылы хазыланнганларын да кёргюзтгендиле. Абадан къызланы аралярында онбешжыллыкъ Холаланы Алина эм кючлюге саналгъанды. Сууда жюзюуде, чабыуда, узакъгъа секириуде да анга жетген жокъ эди.

Бу хорламы Алинаны биринчи тюйюл эди. 2-чи номерли гимназияны 9-чу классыны окъуучусу республикадан тышында бардырылгъан эришиуле да къатышып, биринчи, экинчи жерлеге тийишли болуп тургъанды. Алай бла Алина республиканы пятиборьеден жаш тёлю команданы санына киргенди.

Жууукъ заманда аны Ростов областьны Шахты шахарында Юг федерал округну биринчилиги ючюн эришиуле сакълайдыла. Ол алагъа да тынгылы хазыланып тюберигине ышанаулукъ барды. Быйыл спортну женгил атлетикадан устасы Азамат Гобеев юйретеди.

М.АДИЛОВА.

ТАРЫХНЫ БЕТЛЕРИ

Сталин сомну доллардан айыргъан эди

1950 жылда февральда СССР-ни Министрлерини Советини тарых магъаналы бегими чыкъгъанды. Ол совет сомну океанны ары жанындагъы ахча бла байламлыгъын юзгенди. Аны андан эсе тутхучу болгъан валютагъа – алтынна – кёчюргендиле, аны 0,222168 граммы 1 сом турурча этгендиле. Ол кезиуде багъалы металлдан къыралда бек кёп жыйылгъан эди. Бегимни Сталинни энчи буйруугъу бла ашыгъышлы хазырлагъандыла. Документ басмаланырны аллында бачама долларны къыйматын кеси аллына тохташдыргъан эди: «Тёрт сомдан кёп болмасын»,-деп. Проектде да ма алай жазгъанды, специалистле кёргюзтген 14 сомну къырып...

Бюгюнлюкде да бируеню къол салыуу бла Кремльде долларны багъасы «Он сомдан кёп болмасын»,-деп тохташдырылса эди. Ма, насып десенг!

-Алай боллукъ тюйюлдю,-дейди **экономика илмуланы доктору, МГИМО-ны профессору Валентин Катасонов**.- Ол заманда башха тюрлюле эдиле. 1944 жылда АБШ-да ООН-ны белгили Бреттон-Вуд валюта-финанс конференцияны болгъанды. Ма ол тохташдыргъан эди доллар дунияны резерв валютасыды деп. Совет Союздан баргъан къауум да ол заманда доллар жанлы болуп къол кётюргенди,Рузвельд союзникча экинчи фронтну ачар, саугъута, аскер керекле, аш-азыкъ да жиберир, урушдан сора аягъы юсюне турургъа да болушур деген умутда. Кертиди, союзникле экинчи фронтну ачхандыла. Алай 1945 жылда апрельде Рузвельд ёлюп къалады. Жангы президент Трумэн а СССР-ни бла АБШ-ны араларында халланы бек терк бузгъан эди.

Артда уа сууукъ уруш да башланды. Вашингтон СССР-ни кесини бек уллу душманына санагъанды. Бирге ишлеюню амалларын излерни орунуна бизге къажау тюрлю-тюрлю экономика санкцияла кийирип башлагъанды.

-Тюз да бюгюннгю халны юсюнден айта тургъанчасыз...

-Хау. Алай Сталинни заманында сомну доллар бла байламлыгъы башха тюрлю эди. Сомну башха тыш къыралы валютагъа кёре кыймматын биз ани мурдорунда тергегенбиз. Шёндю Евросоюзда жангыз да евро жюрюгенликге, алгъын хар европалы къыралны кесини миллет ахчасы болгъанды. Биз кеси товарларыбызы бла дуния рынокга чыгъаргъа керекбиз. Сёз ючюн айтханда, долларгъа дери совет сом французлу франк бла байламлы болгъанды. Нек degенде 30-чу жыллада франк алтыннга жууукълугъун башха запад валюталадан эсе кёп заманны сакълагъанды. Сом долларгъа жаланда 1937 жылда «жабыщдырылгъанды».

Алай сууукъ уруш бара тургъанда, Запад санкцияла тохтащдыргъанда, бизни америкалы валютагъа жалынчакълыгъыбызны кёргюзтюрге айып эди. Андан эсе алтыннга жалынчакъ болайыкъ деп,ол оюмгъа келгендиле.

Халкъла аралы ахча байламлыкъла алай къуралгъан эдиле, совет сом тышына чыкъмазча. Къыралда ахча саулай да бируеню къолунда эди, бир къазанда. Тыш къыралгъа сатылгъан товарла ючюн ахчаны совет экспортёр ол кезиуде жюрюген курс бла тергелген сомла бла ала эди. Совет адамла валюта бла бир тюрлю иш бардырмагъандыла. Аны бла саудюгерчилик этерге кюрешгенле олсагъат тутулгъандыла эмда алагъа Уголовный кодексни энчи статьяларына кёре сюд этилгенди. Бек уллу валюта хыйлалыкъла ючюн илишаннга окъуна салгъандыла.

-Сталинни да озуп, терк окъуна алтын сом кийирсег а? Къыралны алтын хазнасын кёбейтип бошму турабыз...

-Арт заманлада кёпле алтын юаньны юсюнден айтадыла. Аны хапары башлады. Кеси да бек сейирлик. Кысхасы, сары сом экономикада халны бютюн къыйынгга айландырлыкъды. Кёпле патчахны заманында финансла министр Виттени алтын сомун да эсге саладыла. Ол Россей империяны боюнун буугъан алтын асмакъ болуп чыкъгъанды. Биринчи дуния уруш башланнганда Россейни тыш борчу бир да болмагъанча уллу эди. Виттени хатасындан. Неда анга жакъ басхан тыш къыралны нёгерлерини себеплери бла.

-Совет алтын червонец а?

-Ол бош къагъыт эди. Аны ючюн алтын берирге айтхан эдиле, алай алышхан а этмегендиле. Къатлап айтама, ол амал къыралда халны тюзетирик тюйюлдю, жаланда аман этерикди ансы.

Евгений ЧЕРНЫХ.
«Комсомольская правда».

Ангылатыу

Жалгъан хапарланы чача

Быйыл бизни республикада медицина страхование бла кюреширге деп умутларын алты компания биллиргенди: «Капитал Медицинское страхование», «Ингосстрах-М», «Росгосстрах-Медицина», «РЕСО-Мед», «ВСК-Милосердие» эмда «Согаз-Мед». Арт кезиуледе жамауатда бу къауумланы ишлерини юсюнден кёп тюрлю жалгъан хапарла жюрюйдюле. КъМР-де Битеулю медицина страхованияны жер-жерли фонду (ТФОМС) бюгюнлюкде республикада медицина страхования бла эки организация кюрешгенин билдиреди: «Капитал Медицинское страхование» эм «РЕСО-Мед». Была экиси да эм уллу компанияланы санына киредиле.

«Капитал Медицинское страхование» жабылгъанды degенлик ётюркдю. Бу организация 1994 жылдан бери ишлейди. Кеси да «Росгосстрах» компаниягъа киреди. «РЕСО-Мед» а кёп болмай ачхаными Къабарты-Малкъарда бёлюмюн. Медицина страхование системада 1992 жылдан бери жумушун бардырады. Аны бёлюмлери къыралны кёп регионларында бардыла.

Бу жаны бла компанияланы юсюнден толу хапарны ТФОМС-ну интернет-сайтында (www.tfomskbr.ru), страховой медицина организацияланы реестринде неда аланы кеслерини сайтларында билирге боллукъду. Аланы рейтинги уа www.ffoms.ru сайтда басмаланады.

ТФОМС-ну КъМР-де пресс-службасы.

Фестиваль

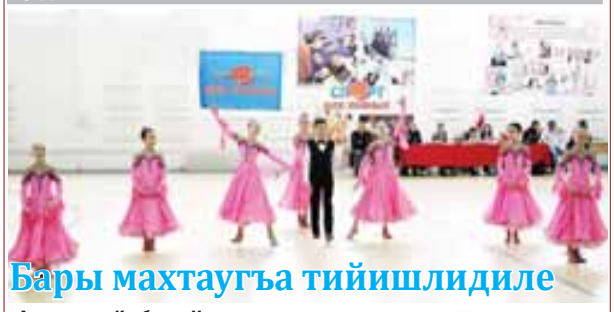

Бары махтаугъа тийишлидиле

Алгъаракъда Къабарты-Малкъар къырал университетни физкультура-спорт комплексинде «Весенняя капель» деген художестволу гимнастиканы эм эстрада-спорт тепсеулени фестивалы болгъанды. Ол тиширыуланы кюнлерине аталып, экинчи кере бардырылгъанды. Анга республиканы битеу сабий коллективлери къатышхандыла.

- Спорт бла кюрешиу саулукъгъа бла къарыугъа ири себеп этеди. Бу тутхан жолугъузда уа иги жетишимлеге жетигиз,- degенди КъМКъУ-ну юйретиу иш эм социальный жаны бла проректору Ауес Кумыков.

Фестивальда Арт-Студия «Капитошка», «Ассоль», кюнчыгъыш тепсеулеге юйретген «Жади», «Вернисаж» студияла, Профсоюзну маданият юйюню «Тайбо», «Солнышки» къууумлары, КъМКъУ-ну фахмулукъну айныгъы «Шаг вперед» студиясы, художестволу гимнастикагъа юйретген «Конфетти» да усталыкъларын кёргюзтгендиле.

Бютюнда бег а гитче артистле Тохаланы Камилла «Ду-ду-ду», Эфендиланы Айла «Мамонтёнок» жырлары бла эм жаш балерина Адиса Кандурова келгенлени сейирсиндиргендиле. Ахырында уа битеу коллективле грамотала бла саугъаланнгандыла.

ТЕМУККУЛАНЫ Амина.

Конкурс

Социал предпринимательствону ёсдюрюрча

Регионлада социал программаланы бардыру жаны бла «Наше будущее» деген фонд «Импульс добра» премиягъа заявкаланы алып башлагъанды.

Бу саугъа Россейде социал предпринимательствону айныгъуна себеплик этгенлеге бериледи. Конкурсха бу сферада къармашхан бизнесменле, коммерция иш бла кюрешмеген эмда жамауат организацияла, асламлы информация органла да къатышыргъа эркиндиле. Хорлагъанлагъа юлешиниик ачханы битеу да ёлчеми эки миллиондан аслам сом болады.

Заявканы 10 апрельге дери берирге боллукъду. Саугъаланлу а Москваны Правительствосуну юйюнде 17 майда бардырыллыкъды.

Проектге къатышыргъа сюйгенле http://application.impulsdobra.ru сайтха кирип, анда заявканы толтурургъа керекдиле. Толу информацияны фондну http://www.nb-fund.ru/award неда http://www.impulsdobra.ru деген сайтларында табгъса жарайды. Соруулары болгъанлагъа 8(800)333 68 78 телефон номер ишлейди. КъМР-ни Экономиканы айныгъу министерствосуна 8(8662)40 80 82 номер бла сёлешгенлеге да информация берилликди.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары)
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары)
ТОКЪУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь)
ТИКАЛАНЫ Фатима
(жамауат-политика жашау бёлюмню таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Жамауат-политика жашау - 42-67-68, 42-24-02.
Культура - 42-75-82.
Социальный-экономика - 42-66-73, 40-59-18.
Жангылыкъла эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм реклама - 42-37-94.
Энчи корреспондент - 42-68-72.
Тилманчла - 40-28-97. Бухгалтерия - 42-30-87.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмеге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-ге бет) кёпюю алмайды.

Газет басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнда регистрация этилгенди.
Регистрация номер —П—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланнганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды.
Телефонла: 76-01-28, 76-01-10

Газетлеени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынгъанды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Улбашланы Мурат - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарыны орунбасары;
Зезаланы Лида - (1,2-чи бетле),
Геляланы Валентина - (3,4 - чо бетле) - корректорла.

Тиражы 2050 экз. Заказ № 327
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электрон почта:
elbor_50@mail.ru